

مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز
دوره ششم، شماره اول و دوم، پائیز ۱۳۶۹ و بهار ۱۳۷۰

بررسی خود ادراکی موفق و ناموفق در بین گروهی از دانش‌آموزان دوره راهنمایی شیراز*

محمد خیر
دانشگاه شیراز

خلاصه

هدف از این تحقیق شناخت خود ادراکی موفق و ناموفق گروهی از دانش‌آموزان دوره راهنمایی است و سعی شده است تا زمینه‌های خانوادگی و تحصیلی آنان نیز مورد بررسی قرار گیرد. آزمودنی‌های این پژوهش ۱۸۹۷ نفر بودند که از این عده ۱۰۹۴ نفر پسر و ۸۰۳ نفر بقیه دختر بوده‌اند. یک‌هزار و سیصد و شصت و هفت نفر از آزمودنی‌ها دارای خود ادراکی موفق و ۵۳۰ نفر بقیه دارای خود ادراکی ناموفق بوده‌اند. نتایج بدست آمده حاکی از آنند که عواملی چون جنس، عملکرد تحصیلی، اندازه خانواده، و تحصیلات پدر بر نوع خود ادراکی اثر می‌گذارند. از سوی دیگر گروه خود ادراکی موفق توفیق خود را بیشتر و به ترتیب مرهون توانایی، کوشش، و بخت و سادگی کار نسبت می‌دهد در حالیکه گروه خود ادراکی ناموفق عدم توفیق خویش را بیشتر و به ترتیب به دشواری کار، عدم کوشش، عدم توانایی، و بخت نسبت می‌دهد.

مقدمه

نظریه پردازان اسناد^۱ بر آنند که خود ادراکی^۲ دانش‌آموزان در موفقیت یا عدم

* بدین وسیله از مساعدت و همکاری‌های مادی و معنوی شورای پژوهشی دانشگاه شیراز
قدردانی می‌شود.

موفقیت تحصیلی آنان دارای اهمیت بسیار است. بر اساس تحقیقات انجام شده در این باب دانش آموزان معمولاً دلیل موفقیت و یا عدم موفقیت خود را به عوامل چهارگانه توانایی، کوشش، دشواری کار، و بخت و اقبال نسبت می‌دهند. از میان این عوامل دو عامل توانایی و کوشش به صورت عامل "درونی" و دشواری کار و بخت و اقبال به صورت عامل "برونی" تقسیم‌بندی شده‌اند.^۳

لازم است در آغاز بین توانایی (توانستن) و کوشش (خواستن) تفاوت گذاشت. توانایی به خصوصیات نسبتاً ثابتی، چون هوش و استعداد، و کوشش به خصوصیات زودگذر و متناوبی، چون سعی و تلاش، اطلاق می‌گردد. بنابراین عدم موفقیت تحصیلی منتسب به عدم توانایی بطور کلی متفاوت از عدم موفقیت تحصیلی منتسب به عدم کوشش و یا به بیرونی سادگی و یا دشواری کار از یکسو و بخت و اقبال از سوی دیگر نسبت داده شود. بدین سان بین دانش آموزی که موفقیت خود را مرهون ساده بودن کار می‌داند با دانش آموزی که موفقیت خود را به عامل بخت و اقبال منتسب می‌کند تفاوت بسیار خواهد بود.^۵

در نظریه اسناد، دو عامل توانایی و دشواری کار جزء عوامل ثابت و دو عامل کوشش و بخت جزء عوامل متغیر و یا شناور تلقی می‌شوند.^۶ به عبارت دیگر فردی که موفقیت خود را به عامل توانایی یا ساده بودن کار نسبت می‌دهد، در انتظار موفقیت بیشتر است و، برعکس، فردی که موفقیت خود را نشأت گرفته از بخت و یا اقبال می‌داند انتظار شکست او بیشتر می‌باشد. و اما فردی که عدم موفقیت خود را به کوشش ناکافی نسبت می‌دهد انتظار موفقیت را دارد، زیرا می‌پذیرد که اگر کوشش بیشتری از خود نشان دهد به نتیجه بهتری دست خواهد یافت. هدف از پژوهش حاضر شناخت چگونگی خود ادراکی در موفقیت و یا عدم موفقیت تحصیلی گروهی از دانش آموزان دوره راهنمایی است و سعی خواهیم کرد تا زمینه‌های خانوادگی و تحصیلی را نیز مورد بحث و بررسی قرار دهیم.

روش تحقیق

نمونه آماری

آزمودنیهای این پژوهش ۱۸۹۷ دانش آموز دوره راهنمایی شهر شیراز بودند. یکهزار و نود و چهار (۱۵۹۴) نفر از آنان پسر و ۸۵۳ نفر بقیه دختر بودند. در انتخاب این نمونه از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی شده استفاده گردید. بدین صورت ابتدا

کلیه مدارس راهنمایی شیراز با توجه به موقعیت جغرافیایی به سه منطقه بالا، مرکز، و پائین شهر تقسیم گردید. از هر منطقه ۲ مدرسه دخترانه و ۲ مدرسه پسرانه (جمعاً ۱۲ مدرسه دخترانه ۱۲ مدرسه پسرانه) بطور تصادفی انتخاب شد. در هر مدرسه کلاسها نیز بطور تصادفی انتخاب شدند.

ابزار تحقیق

ابتداء پرسشنامه‌های کوتاه به آزمودنی‌ها داده شد تا در آن مشخص کنند که آیا خود را دانش‌آموزی موفق و یا ناموفق می‌دانند و ضمناً اطلاعاتی را در زمینه‌های خانوادگی خویش ارائه دهند. سپس به هر یک از دو گروه پرسشنامه‌های مناسب آنها داده شد تا نسبت به تکمیل آن اقدام نمایند. هر یک از دو پرسشنامه مذکور شامل ۳۲ جمله خبری پنج‌گزینه‌ای از خیلی کم تا خیلی زیاد بود که هر آزمودنی پاسخ مناسب را انتخاب و علامت گذاری می‌نمود. هشت جمله از مجموع ۳۲ جمله پرسشنامه مربوط به یکی از عوامل چهارگانه توانایی، کوشش، دشواری کار، و بخت و اقبال بود که بطور تصادفی توزیع شده بودند.

در تهیه و ساخت پرسشنامه مذکور ابتدا از حدود ۳۰۰ نفر دانش‌آموز مدارس راهنمایی نقاط مختلف شهر شیراز سؤال شد که "آیا خود را دانش‌آموز موفق می‌دانید یا ناموفق و علت موفقیت یا عدم موفقیت خود را بنویسید". پاسخ‌ها جمع‌آوری و تحلیل گردید و مجموع علل ذکر شده از ۵۵ فقره تجاوز نکرد. علل مذکور در اختیار ۱۰ نفر از همکاران دانشگاهی، که با نظریه اسناد آشنایی داشتند، گذاشته شد و درخواست گردید تا هر یک از آنها را مستقلاً و بدون مشورت با همکاران دیگر در یکی از مقوله‌های توانایی، کوشش، دشواری کار، و بخت و اقبال قرار دهند. آن فقراتی که حداقل مورد توافق ۹ نفر بود انتخاب و در پرسشنامه گنجانیده شدند.

روش اجرا

آزمودنی‌ها حداکثر در گروه‌های ۳۵ نفری مورد آزمایش قرار گرفتند. بعد از بیان هدف تحقیق ابتدا پرسشنامه اول بین آنان توزیع شد و پس از تکمیل اگر خود را موفق ارزیابی کرده بودند "پرسشنامه خود ادراکی علل پیشرفت تحصیلی" و در غیر این صورت "پرسشنامه خود ادراکی علل عدم پیشرفت تحصیلی" به آنها داده می‌شد. برای آشنایی با چگونگی تکمیل پرسشنامه‌ها چند مثال نمونه، با استفاده از تابلو کلاس، ارائه می‌گردید تا آزمودنی‌ها بر انجام درست کار اطمینان حاصل نمایند. ضمناً در زمینه به حداقل

رساندن تاثیر عملکرد تحصیلی آزمودنی‌ها بر متغیرهای مورد مطالعه تکمیل پرسشنامه‌ها پس از حدود یک ماه و نیم بعد از امتحانات سه ماهه اول یا دوم تنظیم شده بود.

بحث و مقایسه

در جدول شماره یک خود ادراکی موفق و ناموفق برحسب جنس ارائه گردیده است.

جدول ۱

نوع خود ادراکی تحصیلی و جنسیت

نوع خود ادراکی	جنس		پسر		دختر	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
موفق	۵۶۱	۲۹/۳۴	۸۰۶	۴۲/۱۶	۱۳۶۷	۷۱/۵
ناموفق	۲۴۲	۱۳/۶۶	۲۸۸	۱۵/۸۸	۵۳۰	۲۸/۵
جمع	۸۰۳	۴۲	۱۰۹۴	۵۸	۱۸۹۷	۱۰۰

$$p \leq 0/07 \quad 1 = \text{درجه آزادی} \quad 3/155 = \text{مجذور خی} *$$

همانطور که مشاهده می‌شود تعداد دانش‌آموزانی که خود را موفق دانسته‌اند از دانش‌آموزانی که خود را ناموفق دانسته‌اند بیشترند و همچنین در مقایسه هر یک از دو جنس با یکدیگر پسران در گروه موفق بیشتر از دختران‌اند. نتیجه آزمون مجذور خی نشان می‌دهد که اختلاف بین فراوانی‌های مورد انتظار و مورد مشاهده بیشتر از حدی است که معلول تصادف صرف باشد ($p \leq 0/07$). به بیان دیگر احتمالاً "بین جنسیت و خود ادراکی موفق و ناموفق نوعی رابطه وجود داشته باشد".

جدول ۲ میانگین سن آزمودنی‌های دختر و پسر را در دو گروه خود ادراکی موفق و ناموفق همراه با مقادیر تی نشان می‌دهد. بر طبق این جدول و با توجه به نتیجه آزمون تی تفاوت در گروه دختران معنی‌دار نیست ولی در گروه پسران تفاوت معنی‌دار است ($p \leq 0/001$). به عبارت دیگر پسرانی که خود را ناموفق ارزیابی نموده‌اند میانگین سنی آنها از پسرانی که خود را موفق دانسته‌اند بیشتر بوده است. بطور کلی همه دانش‌آموزانی که خود را ناموفق دانسته‌اند، نسبت به آنهایی که خود را موفق دانسته‌اند، دارای میانگین سنی بالاتری بوده‌اند، ($p \leq 0/001$).

جدول ۲

میانگین سن آزمودنی‌ها با خود ادراکی موفق و ناموفق برحسب سن**

گروه‌ها	تعداد	میانگین	درجه آزادی	t
دختر	خود ادراکی موفق	۵۶۱	۱۲/۳۳	۰/۰۵
	خود ادراکی ناموفق	۲۴۲	۱۲/۳۲	
پسر	خود ادراکی موفق	۸۰۶	۱۲/۷۹	*۴/۸۸
	خود ادراکی ناموفق	۲۸۸	۱۳/۲۰	
جمع	خود ادراکی موفق	۱۳۶۷	۱۲/۶۰	*۳/۴۱۸
	خود ادراکی ناموفق	۵۳۰	۱۲/۸۰	

* $p < 0/001$

** : در این جدول و جدول‌های بعدی به دلیل در اختیار نداشتن اطلاعات لازم در مورد آزمودنی‌ها تعداد مجموع نمرات به ۱۸۹۷ نفر نرسیده است.

در مقایسه زمینه تحصیلی آزمودنی‌های دختر و پسر که واجد خود ادراکی موفق و ناموفق بوده‌اند عوامل زیر مورد بررسی قرار گرفته‌اند :

الف : آخرین معدل :

منظور از آخرین معدل معدلی است که هر آزمودنی قبل از اجرای پرسشنامه بدست آورده است. این عدد در مورد گروهی از دانش‌آموزان مربوط به سه ماهه اول و در مورد برخی دیگر مربوط به سه ماهه دوم است. در جدول شماره ۳، آخرین معدل آزمودنی‌ها در هر یک از دو گروه خود ادراکی موفق و ناموفق برحسب جنس ارائه شده است. همانگونه که ملاحظه می‌گردد در هر دو گروه میانگین آخرین معدل دختران از پسران بیشتر است. همچنین هم در گروه دختران و هم در گروه پسران تفاوت‌های بدست آمده همگی معنی دارند ($p \leq 0/0001$). جهت این تفاوت نیز نشان دهنده آن است که گروه‌های خود ادراکی موفق نسبت به گروه‌های خود ادراکی غیر موفق دارای معدل بیشتری بوده‌اند.

ب : معدل سال تحصیلی گذشته :

همچنین معدل سال قبل هر آزمودنی با توجه به نوع خود ادراکی آنان مورد

جدول ۳

رابطه خود ادراکی موفق و ناموفق با آخرین معدل برحسب جنس

ت	درجه آزادی	میانگین معدل	تعداد	آخرین معدل	گروهها
*۱۳/۳۱	۶۹۴	۱۷/۰۶	۵۰۹	خود ادراکی موفق	دختر
		۱۴/۶۷	۱۸۷	خود ادراکی ناموفق	
*۹/۰۶	۱۰۵۳	۱۴/۸۲	۷۹۲	خود ادراکی موفق	پسر
		۱۲/۹۸	۲۶۳	خود ادراکی ناموفق	
*۱۴/۳۲	۱۷۴۹	۱۵/۷۰	۱۳۰۱	خود ادراکی موفق	جمع
		۱۳/۶۸	۴۵۰	خود ادراکی ناموفق	

* $p \leq 0/0001$

بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول شماره ۴ ارائه شده است. همانطور که از جدول شماره ۴ بر می آید تفاوت بدست آمده بین معدل سال تحصیلی گذشته آزمودنی های دختر و پسر که خود را موفق دانسته اند معنی دار است ($p \leq 0/02$)، در حالیکه این تفاوت بین دانش آموزان دختر و پسر که خود را ناموفق دانسته اند معنی دار نمی باشد. بهر صورت

جدول ۴

معدل سال گذشته آزمودنی ها با نوع خود ادراکی برحسب جنس

ت	درجه آزادی	معدل	تعداد	میانگین	گروه خود ادراکی
*۲/۵	۱۱۱۶	۱۶/۱۹	۵۶۹	پسر	خود ادراکی موفق
		۱۶/۵۸	۵۴۹	دختر	
-۱/۷۳	۴۳۲	۱۵/۱۰	۱۹۳	پسر	خود ادراکی ناموفق
		۱۴/۷۳	۲۴۱	دختر	
**۹/۶۱	۱۵۵۰	۱۶/۳۸	۱۱۱۸	خود ادراکی موفق	جمع
		۱۴/۹۰	۴۳۴	خود ادراکی ناموفق	

* $p \leq 0/02$ ** $p \leq 0/0001$

معدل سال گذشته دانش آموزانی که خود را موفق دانستند بطور معنی داری بیشتر از معدل دانش آموزانی است که خود را ناموفق دانستند ($p \leq 0/0001$) .
ج : سابقه مردودی

در جدول شماره ۵ سابقه مردودی آزمودنی‌های دختر و پسر که واجد خود ادراکی موفق و ناموفق بوده‌اند ارائه شده است . سابقه مردودی دختران در هر یک از دو گروه خود ادراکی بوسیله آزمون مجذور خی مورد تحلیل قرار گرفته که تفاوت معنی داری بدست نیامد .

جدول ۵

سابقه مردودی آزمودنی‌ها و نوع خود ادراکی برحسب جنس

گروهها	سابقه مردودی		دارد		ندارد		جمع	مجذور خی
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
دختر	۳۷	۴/۶۳	۵۲۴	۶۵/۵	۵۶۱	۷۰/۱۳	۳/۴	
	۲۴	۳	۲۱۵	۲۶/۸۷	۲۳۹	۲۹/۸۷		
پسر	۴۶	۴/۲	۷۶۰	۶۹/۴۷	۸۰۶	۷۳/۶۷	۵/۴۲	
	۲۸	۲/۵۶	۲۶۰	۳۳/۷۷	۲۸۸	۲۶/۳۳		
جمع	۸۳	۴/۳۸	۱۲۸۴	۶۷/۷۹	۱۳۶۷	۷۲/۱۷	۸/۲۸	
	۵۲	۲/۷۵	۴۷۵	۲۵/۰۸	۵۲۷	۲۷/۸۳		

* $p \leq 0/02$ ** $p \leq 0/01$

این مطلب در مورد پسران صادق نیست ، زیرا نتیجه آزمون مجذور خی نشان داد که پسران ناموفق نسبت به پسران موفق سابقه مردودی بیشتری داشتند و این تفاوت معنی دار نیز بوده است ($p \leq 0/02$) . همچنین افراد واجد خود ادراکی ناموفق نسبت به افراد موفق سابقه مردودی بیشتری داشتند و این تفاوت معنی دار بوده است ($p \leq 0/01$) .
د : سابقه تجدیدی

جدول شماره ۶ سابقه تجدیدی آزمودنی‌ها و جدول شماره ۷ فراوانی تجدیدی دروس مختلف را به تفکیک جنسیت و خود ادراکی موفق یا ناموفق را گزارش کرده است . بر طبق جدول شماره ۶ در گروه دختران نتیجه آزمون مجذور خی معنی دار نیست و در گروه

جدول ۶

سابقه تجدیدی آزمودنی‌ها و نوع خود ادراکی برحسب جنس

گروه‌ها	سابقه تجدیدی	دارد		ندارد		جمع	مجدور خی
		تعداد درصد	تعداد درصد	تعداد درصد	تعداد درصد		
دختر	خود ادراکی موفق	۵۴	۶/۷۵	۵۰۷	۶۳/۳۷	۵۶۱	۲۰/۱۲
	خود ادراکی ناموفق	۳۰	۲/۷۵	۲۰۹	۲۶/۱۳	۲۳۹	۲۹/۸۸
پسر	خود ادراکی موفق	۱۱۴	۱۰/۴۲	۶۹۲	۶۳/۲۵	۸۰۶	۷۳/۶۷
	خود ادراکی ناموفق	۵۴	۴/۹۴	۲۳۴	۲۱/۳۹	۲۸۸	۲۶/۳۳
جمع	خود ادراکی موفق	۱۶۸	۸/۸۷	۱۱۹۹	۶۳/۳۱	۱۳۶۷	۷۲/۱۸
	خود ادراکی ناموفق	۸۴	۴/۴۳	۴۴۳	۲۳/۳۹	۵۲۷	۲۷/۸۲

** $p \leq 0/05$ * $p \leq 0/1$

پسران معنی‌دار است. بدین معنی پسرانی که خود را ناموفق دانسته‌اند نسبت به پسرانی که خود را موفق دانسته‌اند سابقه تجدیدی بیشتری داشته‌اند هر چند این تفاوت در حد قابل اطمینانی نمی‌تواند معنی‌دار باشد.

بر طبق جدول شماره ۷ نتیجه آزمون مجدور خی در هیچکدام از حالت‌های ارائه شده در جدول معنی‌دار نبوده و هیچگونه تفاوت معنی‌داری بین دختران و پسران مشاهده نشده است. همچنین آزمودنی‌های تحقیق در هر گروه خود ادراکی موفق و ناموفق بترتیب در دروس ریاضیات و علوم اجتماعی تجدیدی داشته‌اند.

در جدول شماره ۸ اندازه خانواده در دو گروه خود ادراکی موفق و ناموفق و تعداد و میانگین مجموع خواهر و برادر برحسب جنس ارائه شده است. هر چند میانگین تعداد خواهران، برادران، و مجموع آنها برای پسران دارای خود ادراکی ناموفق از گروه دارای خود ادراکی موفق زیادتر است اما این تفاوت‌ها معنی‌دار نیستند در حالی که مقایسه همین تفاوت با توجه به مقادیر تی برای دختران معنی‌دار بوده است ($p \leq 0/001$). به عبارت دیگر در گروه دختران با خود ادراکی ناموفق تعداد خواهران، برادران، و مجموع آنها بیشتر از گروه دختران با خود ادراکی موفق بوده است. همچنین مجموع دانش‌آموزانی که خود را ناموفق می‌دانند در مقایسه با دانش‌آموزانی

جدول ۷

توزیع فراوانی دروس تجدیدی در گروه خود ادراکی موفق و ناموفق به تفکیک جنس

گروهها	ادبیات		علوم اجتماعی		ریاضی		دینی و عربی		انگلیسی		جمع						
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد							
خود ادراکی موفق	دختر	۷	۱/۸۴	۷	۲/۹	۱۱	۲/۹	۲۷	۷/۱۰	۳۴	۸/۹۵	۲۳	۶/۵۵	۱۸	۴/۷۴	۱۲۰	۳۱/۵۸
	پسر	۵	۱۹	۲۳	۶/۵۵	۸۲	۱۶/۸۴	۴۶	۲۱/۵۸	۲۶	۱۲/۱۱	۲۶	۱۲/۱۱	۲۶	۶/۸۴	۲۶۰	۶۸/۴۲
خود ادراکی ناموفق	دختر	۶	۲/۴۶	۷	۲/۸۷	۱۵	۱۰/۲۵	۲۵	۲/۸۷	۱۴	۶/۱۵	۱۴	۵/۷۴	۱۲	۴/۹۲	۷۹	۳۲/۳۹
	پسر	۷	۲/۸۷	۲۲	۹/۵۲	۴۵	۱۴/۳۴	۳۵	۹/۵۲	۳۳	۱۸/۴۴	۳۳	۱۳/۵۲	۲۳	۹/۴۲	۱۶۵	۶۷/۶۱
جمع	خود ادراکی موفق	۲۶	۴/۱۷	۳۴	۵/۴۵	۱۱۶	۱۴/۵۹	۹۱	۵/۴۵	۶۹	۱۸/۵۹	۱۱۶	۱۱/۰۶	۴۴	۷/۵۵	۳۸۰	۶۰/۹۰
	خود ادراکی ناموفق	۱۳	۲/۰۸	۲۹	۴/۶۵	۶۰	۹/۶۱	۶۰	۴/۶۵	۴۷	۹/۶۱	۴۷	۷/۵۳	۳۵	۵/۶۱	۲۴۴	۳۹/۱۰

جدول ۸

میانگین اندازه خانواده و نوع خود ادراکی آزمودنی‌ها بر حسب جنس

نوع خود ادراکی و جنس	اندازه خانواده تعداد آزمودنی‌ها	خواهر برادر (۱) (۲) (۳)	مجموع آزادی درجه (۱) (۲) (۳)	t	t	t
خود ادراکی موفق در پسران	۸۰۶	۱/۹۲	۱/۹۵	۳/۹۲	۱۰۹۲	۰/۱۲-۰/۲۳-۰/۰۲
خود ادراکی ناموفق در پسران	۲۸۸	۱/۹۴	۱/۹۷	۳/۹۱		
خود ادراکی موفق در دختران	۵۶۱	۱/۶۶	۱/۷۱	۳/۴۵	۸۰۱	*** -۳/۵۱-۳/۴۴-۳/۵۶
خود ادراکی ناموفق در دختران	۲۴۲	۲/۰۵	۲/۰۶	۴/۱۴		
جمع خود ادراکی موفق	۱۳۶۷	۱/۸۲	۱/۸۵	۳/۷۲	۱۸۹۵	** -۲/۴۵-۲/۲۲-۲/۲۹
جمع خود ادراکی ناموفق	۵۳۰	۱/۹۹	۲/۰۲	۴/۰۲		

* $p \leq 0/05$

** $p \leq 0/02$

*** $p \leq 0/0001$

که از خود به عنوان فردی موفق یاد می‌کنند دارای خواهران و برادران بیشتری بوده‌اند و تفاوت معنی‌دار بوده است ($p \leq 0/02$).

در جدول شماره ۹ ترتیب تولد آزمودنی‌ها در دو گروه دارای خود ادراکی موفق و ناموفق ارائه شده است. نتایج آزمون مجذور خی نشان می‌دهد که هیچکدام از تفاوت‌های مشهود معنی‌دار نیستند و می‌توان بدین نتیجه رسید که حداقل در گروه مورد مطالعه ترتیب تولد بر نوع خود ادراکی بی‌تاثیر است.

در جدول شماره ۱۰ میزان تحصیلات پدر در گروه مورد مطالعه ارائه شده است. نتایج آزمون مجذور خی بطور خلاصه بقرار زیر است. تفاوت دختران در دو گروه دارای خود ادراکی موفق و ناموفق معنی‌دار بوده است ($p \leq 0/001$)، و این بدان معنی است که میزان تحصیل پدر در دخترانی که دارای خود ادراکی موفق بوده از پدر دخترانی که دارای خود ادراکی ناموفق بوده‌اند بالاتر می‌باشد. این نتیجه‌گیری در مورد پسران نیز صادق است ($p \leq 0/01$)، همچنین تفاوت مجموع گروه در هر یک از دو مقوله خود ادراکی موفق و ناموفق معنی‌دار است ($p \leq 0/001$) و میزان تحصیل پدران گروه دارای خود ادراکی موفق از گروه دارای خود ادراکی ناموفق بیشتر بوده است.

جدول ۹

ترتیب تولد آزمودنی‌ها به تفکیک جنسیت در گروههای خود ادراکی موفق و ناموفق

گروهها	ترتیب تولد	اول				دوم				سوم				چهارم به بعد				جمع
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد			
دختر	خود ادراکی موفق	۱۸۵	۲۳/۰۴	۱۶۳	۲۰/۳۰	۸۲	۱۰/۲۱	۱۳۱	۱۶/۳۱	۹/۹۶	۸۰	۵/۲۳	۴۲	۶/۷۳	۵۴	۸/۲۲	۶۶	۳۰/۱۴
	خود ادراکی ناموفق	۶۶	۸/۲۲	۵۴	۶/۷۳	۴۲	۵/۲۳	۸۰	۹/۹۶	۸۰	۵/۲۳	۴۲	۶/۷۳	۵۴	۸/۲۲	۶۶	۳۰/۱۴	
پسر	خود ادراکی موفق	۲۳۹	۲۱/۸۵	۱۹۷	۱۸/۰۱	۱۳۷	۱۲/۵۲	۲۳۳	۲۱/۳۰	۷/۴۰	۸۱	۴/۳۰	۴۷	۶/۴۹	۷۱	۸/۱۳	۸۹	۲۶/۳۳
	خود ادراکی ناموفق	۸۹	۸/۱۳	۷۱	۶/۴۹	۴۷	۴/۳۰	۸۱	۷/۴۰	۸۱	۴/۳۰	۴۷	۶/۴۹	۷۱	۸/۱۳	۸۹	۲۶/۳۳	
جمع	خود ادراکی موفق	۴۲۴	۲۲/۳۵	۳۶۰	۱۸/۹۸	۲۱۹	۱۱/۵۴	۳۶۴	۱۹/۱۹	۱۹/۱۹	۱۶۱	۴/۶۹	۱۶۱	۶/۵۹	۱۲۵	۸/۱۷	۱۵۵	۳۷/۹۴
	خود ادراکی ناموفق	۱۵۵	۸/۱۷	۱۲۵	۶/۵۹	۸۹	۴/۶۹	۱۶۱	۸/۴۹	۱۶۱	۸/۴۹	۱۶۱	۸/۴۹	۱۶۱	۸/۴۹	۱۶۱	۸/۴۹	

جدول ۱۰

میزان تحصيلات پدر در گروه خود ادراکی موفق و ناموفق به تفکیک جنس

مجدور خی	جمع		فوق دیپلم به بالا		دیپلم		تحصيلات متوسطه		ابتدائی		بی‌سواد		تحصيلات پدر گروهها
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
*۸۸/۴۴	۴۳/۰۶	۵۴۶	۸/۹۹	۱۱۴	۱۱/۹۱	۱۵۱	۱۰/۴۹	۱۳۳	۴/۷۳	۶۰	۶/۹۴	۸۸	خود ادراکی موفق
	۵۶/۹۴	۷۲۲	۱۰/۱۷	۱۲۹	۱۲/۱۵	۱۵۴	۶/۷۰	۸۵	۱۷/۱۲	۲۱۷	۱۰/۸۰	۱۳۷	دختر
*۴۲/۵۷	۴۷/۳۳	۲۳۰	۵/۱۴	۲۵	۷/۴۱	۳۶	۱۵/۶۲	۷۶	۷	۳۴	۱۲/۱۴	۵۹	خود ادراکی ناموفق
	۵۲/۶۷	۲۵۶	۵/۵۶	۲۷	۱۰/۰۸	۴۹	۶/۱۷	۳۰	۱۵/۸۴	۷۷	۱۵/۰۲	۷۳	پسر
*۴۱/۸۲	۷۲/۲۹	۱۲۸۶	۱۳/۸۵	۲۴۳	۱۷/۳۹	۳۰۵	۱۲/۴۳	۲۱۸	۱۵/۷۹	۲۷۷	۱۲/۸۳	۲۲۵	خود ادراکی موفق
	۲۷/۷۱	۴۸۶	۲/۹۶	۵۲	۴/۸۵	۸۵	۶/۰۴	۱۰۶	۶/۳۳	۱۱۱	۷/۵۳	۱۳۲	خود ادراکی ناموفق

* $P \leq 0/001$ = درجه آزادی ۴

جدول ۱۱

میانگین و انحراف معیار هر یک از عوامل چهارگانه توانائی (A)، کوشش (E)، سادگی کار (T)، بهمت (C)، و ترکیب محتفل آنها در گروه خود ادراکی موفقی

نمیره کمال تعداد	میانگین و انحراف معیار																	
	میانگین				انحراف معیار				میانگین و انحراف معیار									
\bar{X}_{Total}	S_{C+E}	\bar{X}_{A+T}	S_{A+T}	\bar{X}_{T+C}	S_{T+C}	\bar{X}_{A+E}	S_{A+E}	\bar{X}_{C}	S_C	\bar{X}_E	S_E	\bar{X}_T	S_T	\bar{X}_A	S_A			
۵۲۹	۲۷/۴۶	۱۱۴/۶۲	۱۱/۳۸	۵۹/۳۱	۱۲/۱۲	۵۵/۱۰	۱۲/۲۹	۵۲/۰۱	۱۱/۸۹	۶۰/۳۹	۶/۹۲	۲۹/۱۵	۷/۸۴	۲۲/۹۶	۶/۲۲	۳۰/۲۰	۶/۳۴	۳۰/۲۰
۸۰۶	۱۷/۶۰	۱۱۰/۳۴	۹/۵۲	۵۶/۹۰	۹/۲۹	۵۲/۵۱	۹/۷۲	۵۲/۵۴	۹/۸۸	۵۷/۸۷	۵/۳۶	۲۸/۵۲	۵/۷۹	۲۴/۰۳	۵/۲۷	۲۸/۳۸	۵/۲۹	۲۹/۵۰
۱۳۳۵	۱۹/۷۶	۱۱۲/۰۴	۱۰/۳۲	۵۷/۸۵	۱۰/۵۲	۵۴/۱۲	۱۱/۲۹	۵۲/۱۲	۱۰/۷۹	۵۸/۸۷	۶/۰۲	۲۸/۷۷	۶/۶۹	۲۲/۲۰	۵/۷۳	۲۹/۱۰	۵/۲۴	۲۹/۷۸

جدول ۱۲

مانگن و انحراف معیار عوامل چهارگانه توانائی (A)، کوشش (E)، دستوری کار (T)، بخت (C) و ترکیب مختلف آنها در گروه خورد ادراکسی نامرغوبی

نمره کل	ترکیب مختلف عوامل چهارگانه										مواضع چهارگانه										میانگین و انحراف معیار	گروه
	S_{C+E}	\bar{X}_{C+E}	S_{A+T}	\bar{X}_{A+T}	S_{A+T}	\bar{X}_{A+T}	S_{T+C}	\bar{X}_{T+C}	S_{A+E}	\bar{X}_{A+E}	S_C	\bar{X}_C	S_T	\bar{X}_T	S_E	\bar{X}_E	S_A	\bar{X}_A				
۲۲	۲۷/۶۵	۶۵/۵۲	۱۴/۷۰	۳۱/۰۱	۱۴/۸۰	۳۲/۵۲	۱۵/۴۸	۳۱/۶۹	۱۳/۸۰	۳۳/۸۷	۹/۰۱	۱۳/۱۲	۸/۴۲	۱۸/۵۵	۷/۱۸	۱۷/۹۱	۷/۹۵	۱۵/۹۷	دختر			
۲۸۸	۱۹/۹۲	۷۹/۷۲	۱۰/۲۸	۳۹/۲۲	۱۱/۱۲	۴۰/۳۳	۱۱/۶۰	۳۸/۲۵	۱۰/۳۸	۴۰/۷۱	۶/۲۸	۱۷/۸۰	۶/۷۲	۲۱/۱۱	۵/۹۷	۲۱/۵۲	۵/۹۹	۱۹/۲۱	مرد			
۵۲۰	۲۲/۷۷	۷۲/۲۵	۱۳/۱۹	۳۵/۵۲	۱۴/۲۵	۳۷/۶۸	۱۳/۹۸	۳۵/۶۲	۱۲/۵۲	۳۷/۵۹	۸/۰۷	۱۵/۶۷	۷/۶۲	۱۹/۲۴	۶/۷۹	۱۹/۸۷	۷/۱۲	۱۷/۷۳	جمع			

با توجه به یافته‌های فوق می‌توان گفت که از جمله عواملی که بر خود ادراکی موفق و ناموفق تاثیر چشم‌گیری دارد میزان تحصیلات پدر است. بر اساس بررسی از تحقیقات میزان تحصیلات پدر معیار خوبی جهت نشان دادن محیط فرهنگی خانواده و زمینه اجتماعی و اقتصادی آن می‌باشد.^۷

تحلیل پرسشنامه‌های خود ادراکی؛

همانطور که در قسمت ابزار تحقیق بیان گردید بعد از تعیین نوع خود ادراکی از آزمودنیها خواسته می‌شد تا یکی از دو "پرسشنامه خود ادراکی علل پیشرفت یا عدم پیشرفت تحصیلی" را تکمیل و در باره نوع خود ادراکی خویش داوری نمایند. جدول شماره ۱۱ به ارائه نتایج بدست آمده از پرسشنامه گروه واجد خود ادراکی موفق و جدول شماره ۱۲ به گروه واجد خود ادراکی ناموفق اختصاص یافته است.

جدول شماره ۱۱ میانگین و انحراف معیار هر کدام از عوامل اندازه‌گیری شده را در گروه خود ادراکی موفق به تفکیک جنس نشان می‌دهد. همانطور که ملاحظه می‌گردد؛

الف) موفقیت تحصیلی در گروه دختران به ترتیب به توانائی و کوشش به یک نسبت،

بخت و اقبال، و سادگی کار نسبت داده شده است، یعنی $\bar{X}_A = \bar{X}_E > \bar{X}_C > \bar{X}_T$

ب) موفقیت تحصیلی در گروه پسران به ترتیب به توانائی، بخت و اقبال،

کوشش، و سادگی کار نسبت داده شده است یعنی $\bar{X}_A > \bar{X}_C > \bar{X}_E > \bar{X}_T$

ج) موفقیت تحصیلی در دو گروه با هم به ترتیب به توانائی، کوشش، بخت و

اقبال، و سادگی کار نسبت داده شده است، یعنی $\bar{X}_A > \bar{X}_E > \bar{X}_C > \bar{X}_T$

د) موفقیت تحصیلی در دختران، پسران، و مجموع آنان بیشتر به عوامل درونی

نسبت داده شده است تا عوامل بیرونی، یعنی $\bar{X}_{A+E} > \bar{X}_{C+T}$

ه) موفقیت تحصیلی در دختران، پسران، و مجموع آنان بیشتر به عوامل بی

ثبات نسبت داده شده تا عوامل با ثبات، یعنی $\bar{X}_{E+C} > \bar{X}_{A+T}$

جدول شماره ۱۲ میانگین و انحراف معیار هر یک از عوامل اندازه‌گیری شده در مورد

آزمودنی‌هایی که خود را ناموفق ارزیابی نموده‌اند به تفکیک جنس نشان می‌دهد. همانگونه که ملاحظه می‌گردد،

الف) عدم موفقیت تحصیلی در گروه دختران به ترتیب به دشواری کار، عدم

کوشش، عدم توانائی، و بالاخره بدشانسی نسبت داده شده است، یعنی

$\bar{X}_T > \bar{X}_E > \bar{X}_A > \bar{X}_C$

ب : عدم موفقیت تحصیلی در گروه پسران به ترتیب به عدم کوشش، دشواری کار، عدم توانایی، و بالاخره بد شانسی نسبت داده شده است، یعنی

$$\bar{X}_E > \bar{X}_T > \bar{X}_A > \bar{X}_C$$

ج : عدم موفقیت تحصیلی در مجموع دختران و پسران به ترتیب به دشواری کار، عدم کوشش، عدم توانایی، و بالاخره بد شانسی نسبت داده شده است، یعنی

$$\bar{X}_T > \bar{X}_E > \bar{X}_A > \bar{X}_C$$

د : عدم موفقیت تحصیلی در دختران، پسران، و مجموع آنان بیشتر به عوامل درونی نسبت داده شده تا عوامل بیرونی، یعنی

$$\bar{X}_{A+E} > \bar{X}_{T+C}$$

ه : عدم موفقیت تحصیلی در دختران، پسران، و مجموع آنان بیشتر به عوامل بی ثبات نسبت داده شده تا عوامل بی ثبات، یعنی

$$\bar{X}_{A+T} > \bar{X}_{E+C}$$

در جدول شماره ۱۳ میانگین های نمرات چهارگانه و ترکیب های محتمل آنها (توانایی، کوشش، دشواری کار، بخت و اقبال، توانایی و کوشش، دشواری کار و بخت و اقبال، توانایی و کوشش و دشواری کار، کوشش و بخت و اقبال و نمره کل پرسشنامه) در دو گروه دختر و پسر، بدون توجه به نوع خود ادراکی ارائه شده است. همانطور که ملاحظه می شود در همه موارد میانگین نمرات پسران بیشتر از دختران است. برای تحلیل بیشتر تعداد نه میانگین بدست آمده از پرسشنامه های خود ادراکی تحلیل واریانس ۲×۲، بین دو متغیر مستقل جنس و خود ادراکی از یکسو و متغیر وابسته، میانگین ها از سوی دیگر مطابق طرح زیر انجام گرفت.

متغیر مستقل		متغیر وابسته		خود ادراکی موفق
دختر	پسر	متغیر وابسته	متغیر مستقل	
$\bar{X}_A, \bar{X}_E, \bar{X}_T, \bar{X}_C$ $\bar{X}_{A+E}, \bar{X}_{T+C}$ $\bar{X}_{A+T}, \bar{X}_{C+E}$ \bar{X}_{Total}	$\bar{X}_A, \bar{X}_E, \bar{X}_T, \bar{X}_C$ $\bar{X}_{A+E}, \bar{X}_{T+C}$ $\bar{X}_{A+T}, \bar{X}_{C+E}$ \bar{X}_{Total}	$\bar{X}_A, \bar{X}_E, \bar{X}_T, \bar{X}_C$ $\bar{X}_{A+E}, \bar{X}_{T+C}$ $\bar{X}_{A+T}, \bar{X}_{C+E}$ \bar{X}_{Total}	$\bar{X}_A, \bar{X}_E, \bar{X}_T, \bar{X}_C$ $\bar{X}_{A+E}, \bar{X}_{T+C}$ $\bar{X}_{A+T}, \bar{X}_{C+E}$ \bar{X}_{Total}	خود ادراکی ناموفق

جدول ۱۳

میانگین هریک از عوامل چهارگانه توانائی (A)، کوشش (E)، دشواری کار (T)، و ترکیب محتمل آنها به تفکیک جنس

تعداد	ترکیب محتمل عوامل چهارگانه				عوامل چهارگانه				میانگین
	\bar{X}_{C+E}	\bar{X}_{A+T}	\bar{X}_{T+C}	\bar{X}_{A+E}	\bar{X}_C	\bar{X}_T	\bar{X}_E	\bar{X}_A	
۷۷۱	۹۹/۲۲	۵۰/۴۳	۴۸/۶۴	۴۷	۵۲/۰۷	۲۴/۱۲	۲۲/۹۵	۲۶/۳۴	۲۵/۷۳
۱۰۹۴	۱۰۲/۲۸	۵۲/۲۸	۵۰/۰۴	۴۸/۹۶	۵۳/۳۵	۲۵/۶۹	۲۳/۲۶	۲۶/۵۸	۲۶/۷۹

در جدول شماره ۱۴ نتایج بدست آمده و مقادیر F خلاصه شده‌اند. همانگونه که ملاحظه می‌شود بین دختران و پسران در یک مورد تفاوت معنی‌دار وجود دارد و این بدان معنی است که پسران، در مقایسه با دختران، علل خود ادراکی خود را بیشتر به عامل شانس ($p \leq 0/003$) اقبال نسبت دادند و در مورد سایر نمرات تفاوت‌ها معنی‌دار نمی‌باشند. در مورد تفاوت بین خود ادراکی موفق و ناموفق، همانطور که انتظار میرفت در تمام موارد ۹ گانه تفاوت معنی‌دار بوده است ($p \leq 0/0001$) و تفاوت‌های مشهود بیش از آن است که بتواند در اثر تصادف و یا بخت بوجود آیند.

در مورد تعامل بین جنس و خود ادراکی نسبت F برای تمام موارد ۹ گانه تفاوت معنی‌داری را نشان داده است ($p \leq 0/0001$)، و بدین‌سان می‌توان از تاثیر جنسیت بر روی نمرات سخن بمیان آورد.

نتیجه‌گیری کلی و نهائی

یکی از عوامل مهمی که می‌تواند نقش عمده‌ای را در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان داشته باشد نوع شناختی است که فرد از خود دارد. خود ادراکی فرد در موفقیت و عدم موفقیت تحصیلی وی کاربردهای تربیتی بسیار دارد^۸. به عبارت دیگر سازمان شناختی دانش‌آموز از خود می‌تواند به صورت تعیین کننده بر رفتار تحصیلی آینده او تاثیر بگذارد. از جمله متغیرهایی که در رابطه با موفقیت تحصیلی مورد مطالعه قرار گرفته و به شکل وسیعی پذیرفته شده است متغیر "خود پنداری"^۹ است^{۱۰}. خود پنداری نگرش عمومی فرد را نسبت به خود نشان می‌دهد و از آن بعنوان نیروی که می‌تواند در پیش بینی موفقیت ایفاء نقش کند یاد می‌شود^{۱۱}. از طرف دیگر چون خود ادراکی فرد یکی از جنبه‌های خود پنداری محسوب می‌شود بنابراین می‌تواند در این رابطه مورد مطالعه قرار گیرد^{۱۲}.

تحقیقات متعدد نشان از آن دارند که خود ادراکی فرد می‌تواند علت موفقیت و یا عدم موفقیت تحصیلی او باشد^{۱۳}. نخستین فردی که در این باب تحقیقات وسیعی انجام داد و اصطلاح "هسته کنترل"^{۱۴} را وارد فرهنگ روانشناسی نمود فردی بنام "راتر" بود. هسته کنترل به ادراک فرد در فاصله بین عمل و نتیجه اطلاق می‌گردد^{۱۵}. اگر فرد موفقیت یا عدم موفقیت خود را به عوامل توانایی و کوشش نسبت دهد، در این صورت به عوامل "درونی" روی آورده و اگر به عوامل دشواری کار و بخت و اقبال نسبت دهد در این

جدول ۱۴
نسبت های F (۳ ، ۱۸۶۱) برای میانگین عوامل چهارگانه و ترکیب های محتمل آنها

منابع واریانس	نسبت های F				نسبت های F				جنس
تفاوت	۱ و ۲	۳ و ۱	۲ و ۳	۱ و ۳	۱ و ۲	۳ و ۱	۲ و ۳	۱ و ۳	جنس
مجموع	۴ و ۲	۳ و ۱	۲ و ۳	۱ و ۳	۲ و ۳	۳ و ۱	۱ و ۲	۱ و ۳	۲/۴۸
	۱/۲۸	۱/۹۱	۱/۱۵	۳/۶۴	۰/۱۵	۸/۸۴	۰/۰۶	۰/۶۹	**
	**	**	**	**	**	**	**	**	**
۱۲۹۹۶/۴۴	۱۵۵۶/۲۲	۸۰۶/۰۶	۸۰۴/۸۳	۱۳۸۴/۵۸	۱۴۹۵/۵۱	۱۵۵/۹۹	۹۱۹/۸۲	۲۶۸/۰۱	**
**	**	**	**	**	**	**	**	**	**
۷۲/۹۱	۸۸/۸۳	۴۰/۳۹	۴۹/۸۲	۶۶/۰۵	۶۰/۵۳	۲۳/۷۲	۷۸/۴۸	۳۸/۸۵	**
**	**	**	**	**	**	**	**	**	**

** p < ۰/۰۰۲

** p < ۰/۰۰۰۱

جنس × خود ادراکی

صورت به عوامل "برونی" روی آورده است^{۱۶}. و بدین سان سازه "هسته کنترل" می‌تواند به گونه‌ای موفقیت‌آمیز عملکرد و پیشرفت تحصیلی را پیش بینی نماید^{۱۷}. برخی از مطالعات بر این نتیجه تاکید می‌کنند که "هسته کنترل" متغیر مهم تری در مقایسه با سایر متغیرهای مهمی از قبیل مدرسه، معلم، و یا خانواده می‌باشد^{۱۸}. فردی که علل مربوط به رفتار خود را به عوامل "درونی" نسبت می‌دهد معتقد است که می‌تواند زندگی خویش را کنترل نماید و می‌داند که کار و کوشش او پاداش مناسب را بدنبال دارد. برعکس فردی که علل مربوط به رفتار خویش را به عوامل "برونی" نسبت می‌دهد، معتقد است که زندگی او بوسیله بخت، قضا و قدر، و یا دیگر عوامل نیرومند تعیین می‌گردد و رابطه‌ای را ما بین عمل و نتیجه آن مشاهده نمی‌کند^{۱۹}.

یافته‌های این تحقیق نشان داد که در گروه خود ادراکی موفق بیشتر علل موفقیت به ترتیب به توانائی و کوشش (عوامل درونی)، بخت و اقبال، و سادگی کار (عوامل برونئی) نسبت داده می‌شود، در حالیکه در گروه خود ادراکی ناموفق بیشتر علل عدم موفقیت به ترتیب به دشواری کار، عدم کوشش، عدم توانائی، و بخت و اقبال نسبت داده می‌شود. در مجموع، در هر دو گروه خود ادراکی علل موفقیت و عدم موفقیت بیشتر به عوامل درونی نسبت داده شده است.

منابع و یادداشت‌ها

1. Attribution Theorists.
2. Self Perception.
3. Bar-Tal, D. "Attributional Analysis of Achievement Related Behavior," *Review of Educational Research*. 1978, 48, pp. 259-271.
4. Heider, F. *The Psychology of Interpersonal Relation*. New York: Wiley, 1958.

۵- رجوع شود به پی‌نویس شماره ۳.

۶- همان ص ۲۶۸.

7. Mehryar, A.H. "Father's Education, Family Size and Children's Intelligence and Academic Performance in Iran," *International Journal of Psychology*. 1972, vol. 7, No. 1 pp. 47-50.

۸- به منابع زیر مراجعه شود :

الف (رجوع شود به پی‌نویس شماره ۳ .

b) Weiner, B. "A theory of Motivation for some Classroom Experiences." *Journal of Educational Psychology*. 1979, 71, pp. 3-25.

9. Self Concept.

۱۰- به منابع زیر مراجعه شود :

a) Irwin, F. "Sentence-Completion Response and Scholastic Success or Failure,". *Journal of Counseling Psychology*. 1967, 14, pp. 269-271.

b) Denham, E. *The Prediction of College Success with Biographical Data and Self Ratings*. Doctoral Dissertation, University of Arkansas, 1966.

c) Wyer, R. "Self-acceptance, Discrepancy between Parents, Perception of their Children, and Goal Seeking Effectiveness," *Journal of Personality and Social Psychology*. 1965, 2, pp. 301-316.

d) Troubridge, N. "Self-Concept and Socio-Economic Status in Elementary School Children," *American Educational Research Journal*. Fall 1972, pp. 525-37.

11. Kubinieć, C.M. "The Relative Efficacy of Various Dimensions of the Self-Concept in Predicting Achievement," *American Educational Research Journal*. 1970, 7, No. 3, pp. 321-36.

۱۲- همان ص ۳۳۰

۱۳- به منابع زیر مراجعه شود :

الف (رجوع شود به پی‌نویس (b) شماره ۸ .

b) Bridgeman, B. and Shipman V.C. "Preschool Measures of Self-esteem and Achievement Motivation as Predictors of Third-grade Achievement," *Journal of Educational Psychology*. 1978, 70, No. 1. pp. 17-28.

14. Locus of Control.

15. Rotter, J.B. *Generalized Expectations for Internal Versus External Control of Reinforcement*. Psychological Monographs. 1966, 80.

۱۶- به پی‌نویس شماره ۳ مراجعه شود .

17. McGhee, P.E. and Crandall, V.C. "Belief in Internal-External Control of Reinforcement and Academic Performance," *Child Development*. 1968, 39, pp. 91-102.
18. Laffon, K.S.; Friedman, R.J. and Tallefson, N. "Causal Attribution of Underachieving Gifted Achieving Gifted and Nongifted Students," *Journal for the Education of the Gifted*. Fall 1989. vol. 13. No. 1, pp. 4-21.
19. Linter, A.C. and Ducette, J. "The Effect of Locus of Control Academic Failure and Task dimensions on a Student's Responsiveness to Praise," *American Educational Research Journal*. Sum. 1974, vol. 11, No. 3, pp. 231-39.

اکرموا اولادکم و احسنوا الی اهلکم

پیامبر اکرم

یعنی فرزندان شما را

فرزندان خویش را کرامی دارید و در تربیت صحیح آنان بکوشید تا آرزیده شوید .